

lguvd.lg.ua>d140201.html.

3. Закон України «Про судову експертизу» від 25.02.1994 № 4038-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

4. Хоша В.В. Теоретичні та практичні аспекти інтерпретації вимог міжнародного стандарту ISO/IEC 17025 з урахуванням специфіки судово-експертної діяльності / В.В.Хоша // Криміналістика и судебная экспертиза: Межведомственный научно-методический сборник. Вып. 58. ч. 2. – К.: Министерство юстиции Украины, 2013.

5. Ян де Киндер. Европейская сеть судебно-экспертных учреждений (ENFSI) / Ян де Киндер // Теория и практика судебной экспертизы. – № 4 (24), 2011. – С.200-204.

6. Москвина Т.П. Роль судебно-экспертного партнерства в защите интересов личности, общества и государства /Т.П. Москвина // Актуальные проблемы теории и практики судебной экспертизы : докл. и сообщ. на междунар. конф. «Восток-Запад: партнерство в судебной экспертизе», Н.Новгород, 6-10 сент. 2004 г. – М.,Н.Новгород, 2004. – С. 3-7.

Котляренко Л.Т.

БІОЛОГІЧНІ ПРАВА ЛЮДИНИ: ОСНОВИ, РЕАЛІЇ ЧИ ЕКСПЕРИМЕНТ

Сучасні наукові досягнення у сфері медицини, техніки, комп'ютерних технологій призводять до розширення можливості та бажань людини в реалізації свого потенціалу. Все це призводить як до розширення біологічних прав людини, так і розширення поняття біологічної безпеки.

Біологічні права (від грецького βίος (*bios*) – життя; λόγος (*logos*) – наука) – це права, які визначаються біологічною структурою організму людини, її біологічними потребами, охоплюють та сприяють розвитку життєво важливої природи людини. До них, зокрема, відносяться право на життя як базове підґрунтя для всіх інших прав; право на сон; на безпечне для життя та здоров'я довкілля; на споживання безпечних продуктів; на захист психіки; на самозбереження в природному вигляді; на зачаття потомства; свобода розпорядження собою, зокрема – тілом, вибору життєдіяльності, самостійного вибору чоловіка чи дружини, визначення щодо кількості дітей тощо; права людини відносно її органів та тканин; репродуктивні права; на недоторканість її геномного набору, на заваді чому стоять клонування, експериментування, використання стовбурових клітин, що одночасно може перешкоджати праву ембріона на життя та інші подібні права, які розширюються одночасно з досягненнями науки [1].

Сьогодні в наукових колах вже обговорюються проблеми зародження нового покоління прав людини, які стосуються зміни статі, трансплантації органів, клонування, використання віртуальної реальності, одностатевих шлюбів, штучного запліднення, евтаназії, вільної від дитини сім'ї та незалежного від державного втручання життя за релігійними, моральними поглядами [2]. Зважаючи на те, що більшість цих проблем виходить за межі норм моралі, а наука не може передбачити, як реалізація цих можливостей

особи позначиться на майбутньому поколінні людей, постає логічне питання: чи не є це негласним медичним експериментом над людською істотою в межах світового процесу глобалізації? Безперечно, це неприпустимо і потребує окремого наукового дослідження у сферах медицини і права, адже ігнорування цієї проблеми може мати катастрофічні наслідки для існування людства.

Доволі важко визнати, що одностатеві шлюби мають універсальний характер; сім'я, вільна від дитини, спрямована на гармонійну організацію суспільного життя; зміна статі вдосконалює особу; використання віртуальної реальності має правові наслідки; клонування людини або евтаназія є соціально корисною поведінкою. Якщо ж всі вказані права будуть визнані правомірними, це може призвести до: пропаганди такої поведінки в суспільстві (оскільки спрацює психологічна властивість людини: якщо це вже не заборонено, то необхідно спробувати, оскільки на цьому можна заробляти великі гроші) й відповідно звуження значення держави як організації суспільства; втрати моральних цінностей.

Тому, втручання людини в право на життя за вищевказаними можливостями без достатніх досліджень у сфері генетики, психології, етики може мати негативні наслідки для існування людства. Вважаємо, що в Україні такі можливості ще передчасно закріплювати у правових нормах.

Враховуючи визначений в розділі I «Загальні засади» Конституції України принцип пріоритету людини, її життя і здоров'я, честі і гідності, недоторканості і особистої безпеки, що є найвищою соціальною цінністю [3, с. 3], біологічні права та свободи знайшли своє закріплення у розділі II «Права, свободи та обов'язки людини і громадянина» Основного Закону України. Зокрема, у статті 49 зазначено, що кожен має право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування, а стаття 28 встановлює, що жодна людина без її вільної згоди не може бути піддана медичним, науковим чи іншим дослідом [3].

Низку важливих положень, які формують біологічні права та свободи закріплює й Цивільний кодекс України, зокрема: право на охорону здоров'я (ст. 283), медичну допомогу (ст. 284), медичну інформацію (ст. 285) [4]. Право на охорону здоров'я, відпочинок, створення безпечних і нешкідливих умов праці також регламентує Кодекс законів про працю України [5].

Перелік певних складів злочинів, що безпосередньо чи опосередковано пов'язані з біологічними правами визначає Кримінальний кодекс України [6], зокрема статтею 142 за незаконне проведення медико-біологічних, психологічних або інших дослідів над людиною, передбачена кримінальна відповідальність.

Кримінальний процесуальний кодекс України [7] визначає порядок застосування примусових заходів медичного характеру (глава 39), отримання біологічних зразків із залученням судово-медичного експерта або лікаря із дотриманням вимог щодо їх безпечності для здоров'я особи (ст. 245), а також вимоги до висновку експерта та його змісту (ст.ст. 101-102).

Конкретизовано та розширено конституційні норми, які у тій чи іншій

мірі присвячені положенням, що формують біологічні права та свободи людини і громадянина, в Основах законодавства України про охорону здоров'я [8]. В них визначено, що суспільство і держава відповідальні перед сучасним і майбутніми поколіннями, зокрема, за рівень здоров'я і збереження генофонду народу України. Для цього держава здійснює комплекс заходів, спрямованих на усунення факторів, що шкідливо впливають на генетичний апарат людини, а також створює систему державного генетичного моніторингу, організує медико-генетичну допомогу населенню, сприяє збагаченню і поширенню наукових знань в галузі генетики і демографії.

Основи законодавства України про охорону здоров'я є базовим нормативно-правовим актом, який регламентує положення про медико-біологічні експерименти на людях, донорство крові та її компонентів, трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів, штучне запліднення та імплантацію ембріона, застосування методів стерилізації, добровільне штучне переривання вагітності, зміну (корекцію) статевої належності. При цьому, аналізуючи норми цього акту можна дійти висновку, що він лише декларує загальні положення тих чи інших явищ.

Більшість норм, не зважаючи на їх важливість, є недієвими через відсутність механізму реалізації названих прав чи положень, які сформовані в останніх. Крім того, на теперішній час у національному законодавстві не знайшли своє відображення велика кількість норм щодо біологічних прав та свобод людини, які закріплені в міжнародно-правових документах. Зазначене унеможливорює оперативно реагувати в екстремальних умовах, а особливо це стосується випадків коли необхідна невідкладна трансплантація органу тощо.

Сподіваємось, що значимість біологічних прав людини, стане поштовхом для пошуку нових, креативних підходів до їх вирішення, зокрема й предметом подальших наукових досліджень у сферах біомедицини і права.

Зазначене гармонійно вписується в процес інтеграції України в європейський правовий простір, запровадження європейських стандартів життя, що Президентом України у Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» [9] визначено як пріоритетне, стратегічне завдання для України.

Список використаних джерел

1. Тиріна М.П. Теоретичні аспекти конституційного регулювання біологічних прав та свобод людини в Україні. / М.П. Тиріна // Держава і право, 2011. – Випуск № 53. – С. 218-222.
2. Аврамова О., Жидкова О. Четверте покоління прав людини: постановка проблеми / О. Аврамова, О. Жидкова // Право України, 2010 – № 2. – С. 101-107.
3. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
4. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. – Ст. 356.

5. Кодекс законів про працю України: Закон України від 10 грудня 1971 року № 322-VIII // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1971. – Додаток до № 50. – Ст. 375.

6. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25-26. – Ст. 131.

7. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 9-13. – Ст. 88.

8. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19 листопада 1992 року N 2801-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 4. – Ст. 19.

9. Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020», схвалена Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/18688.html>.

Котюк Д.Г., Удовенко Ж.В.

МОЖЛИВОСТІ СУДОВО-ПОЧЕРКОЗНАВЧОЇ ЕКСПЕРТИЗИ У ВИРІШЕННІ ДІАГНОСТИЧНИХ ЗАВДАНЬ

Формування теоретичних та методичних основ судово-почеркознавчої діагностики є одним з найбільш актуальних напрямів розвитку судового почеркознавства в сучасний період, оскільки ця проблематика є спірною і не в повній мірі розробленою.

Судово-почеркознавчі експертизи сьогодні відіграють неабияку роль у кримінальному провадженні. Потреба у їхньому призначенні постає кожного разу, коли для вирішення чи розв'язання певних питань, з'ясування обставин, що мають значення для розслідування кримінальних правопорушень, виникає необхідність застосування спеціальних знань для дослідження рукописних записів, підписів. Як правило, необхідність у таких дослідженнях виникає у випадках потреби ідентифікації конкретної особи; визначення умов, у яких виконувався почерковий об'єкт; встановлення належності почерку виконавця до групи почерків, притаманних особам певної статі, віку або типу тощо.

Діагностичні дослідження у судовому почеркознавстві на даний час виділені у самостійний напрям. Вже розроблені основні положення судово-почеркознавчої діагностики, їхня суть і місце у системі завдань судово-почеркознавчої експертизи. Можливість вирішення діагностичних завдань експериментально доведена на цілому ряді почеркових об'єктів (рукописних текстах великого й середнього обсягу, при високій виробленості почерку, підписах тощо). Вирішення діагностичних завдань спрямоване на визначення умов, у яких виконувався досліджуваний почерковий об'єкт – рукописний текст, запис або підпис. У почеркознавстві встановлено, що своєрідним захисним бар'єром, що гарантує збереження ідентифікаційних властивостей почерку – індивідуальності та стійкості – є варіаційність. Саме в ній відображений механізм пристосування пишучого до різних обставин, які негативно впливають на процес письма. Проте такі можливості не безмежні: